

Pratarmė

Ši mokslinių straipsnių rinktinė – tai periodinis leidinys, skirtas kelti ir tyrinėti aktualius muzikos komponavimo klausimus. 24-asis *Muzikos komponavimo principų* tomas kviečia nagrinėti etniškumo vaidmenį šiuolaikybeje. Leidinio tikslas – permąstyti etniškumo reikšmę XX–XXI a. muzikoje ir išryškinti estetines bei technines jo raiškos galimybes. Žvelgdami į profesionaliosios Vakarų muzikos istoriją galime pamatyti, kad etniniai aspektai neretai buvo redukuojami iki atpažįstamumo funkcijos, o jų raiškai dažnai pasitelkiami bendrakultūriniai struktūriniai principai. Vis dėlto, kintančios mąstymo paradigmos skatina pergaltoti šiuolaikinio žmogaus ar kūrėjo santykį su etnosu ir ieškoti naujų funkcinių bei struktūrinių sprendimų. Vertėtų pabrėžti, kad šiuolaikiniuose kontekstuose etniškumas gali skleisti netikėtai asambliužais: nuo vienijančio ar segreguojančio tapatybės veiksnio iki į masinį vartojimą orientuotų komercinių apropiacijų; nuo jau įsitvirtinusių tradicinių etniškumo raiškos būdų (derminių, ritminių, tembrinių) iki kompozicinių sprendimų, atliepančių XX–XXI a. (psicho)akustinius garso tyrimus. *Ethno- in Contempo* problematiką šiame leidinyje atskleidžia skirtingas kultūrinės ir etninės terpes atstovaujančių autorių straipsniai, sugrupuoti į tris potemes.

I potemė. Etniškumo apraiškos šiuolaikybeje: teorija ir praktika. Pirmame skyriuje tyrinėjami teoriniai ir praktiniai etniškumo raiškos aspektai skirtinguose šiuolaikiniuose kontekstuose. Pavyzdžiui, Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene straipsnyje nagrinėja sutartines kaip lietuviškos tapatybės ženklą, analizuodama šio reiškinio raidą nuo XIX a. pabaigos iki jo apraiškų XXI a. alternatyviosios muzikos projektuose. Autorė kelia klausimą, ar visos šiuolaikinės sutartinių interpretacijos ir modifikacijos išsaugo autentiškumo ir tapatybės branduolį. Yusuke Ishii aptaria lietuvių išeivijos kompozitoriaus Jono Švedo kūryboje naudojamų liaudies dainų transformacijas. Autoriaus straipsnyje atskleidžiama, kaip laikui bėgant liaudies muzikos elementai tampa vis labiau abstrahuojami ir įgauna kultūrinės hibridizacijos procesams būdingų bruožų. Marius Baranauskas gilinasi į gamelano orkestro veikimo specifiką ir galimybes struktūrinius gamelano principus pritaikyti šiuolaikiniuose muzikos kontekstuose. Autorius pristato savitą analitinį metodą, leidžiantį tuos principus geriau suvokti, palyginti juos su kitomis orkestrinėmis tradicijomis ir adaptuoti kūrybinėje praktikoje.

II potemė. *Ethno- in Contempo* (re)interpretacijos: paieškos, įtakos, sintezės. Antrame skyriuje aptariamos įvairios etniškumo sklaidos formos, jų adaptacijos ir transformacijos skirtinguose muzikiniuose kontekstuose. Paula Mladin straipsnyje apžvelgia rumunų Klužo kompozicinės mokyklos raidą ir jai būdingus folkloro integracijos į profesionaliąją muziką principus. Tekste pabrėžiama, kad folkloras, derinamas su šių dienų kompozicinėmis technikomis ir Vakarų Europos muzikos tradicija, išlieka svarbiu kūrybinio originalumo šaltiniu šiuolaikinėje rumunų muzikoje. Janas Bielakas tiria, kaip arabų kultūra ir muzika paveikė Karolio Szymanowskio kūrybą, ypač jo dainų žanrą ir brandžiojo laikotarpio stilistiką. Straipsnyje teigiama, kad arabų muzikos principai (monodinė melodika, ornamentika ir *tarab* estetinė idėja) tapo reikšmingais kompozitoriaus muzikinio atsinaujinimo veiksniais. Gvantsos Ghvinjilios tyrimų objektas – Sulkhano Nasidze'ės simfoninė kūryba, kurią autorė apibūdina kaip kartvelų archajiškų ritualų, liaudies muzikos elementų ir europinės muzikos tradicijų sintezę. Sanna Litti išsamiai aptaria suomių kompozitoriaus Kimmo Hakola'os Koncertą klarnetui, kuriame stilizuoti klezmerių muzikos bruožai pasitelkiami įsivaizduojamam Rytų įvaizdžiui kurti. Pasak autorės, kompozitorius kūrybiškai imituoja klezmerių muzikos stilistiką, per daug nenuoldamas nuo vakarietiškos egzotizmo tradicijos. Nanos Amowee Dawsono straipsnyje Okyeame'ės Kwame'ės ir Kofi Kinaata'os kūrinys „Sika“ analizuojamas kaip tarpkultūrinis projektas, jungiantis Ganos muzikos tradicijas su populiariosios muzikos stiliais. Autoriaus pateikta analizė atskleidžia, kaip vietinės muzikinės idiomos yra derinamos su šiuolaikinėmis globaliomis tendencijomis.

III potemė. Kūrėjo perspektyva. Trečiame skyriuje siūloma pažvelgti į etniškumo problematiką ir jo raiškos galimybes iš pačių kūrėjų perspektyvos. Aistės Vaitkevičiūtės tiek teorinio, tiek kūrybinio tyrimo objektas – varpo skambesys kaip tarpkultūrinis ir tarpdisciplininis reiškinys. Autorė jo specifiką analizuoja pasitelkdama psichoakustinę, lingvistinę ir etnomuzikologinę prizmes, kurios susipina jos pačios kūrinyje *I Ring This Bell*. Desislava Dobрева, remdamasi kūrėjos ir atlikėjos perspektyva, nagrinėja, kaip bulgarų folkloro elementai adaptuojami ir transformuojami etnopolulariojoje muzikoje. Autorė teigia, kad tokios kūrybinės strategijos prisideda prie kultūrinės atminties išsaugojimo ir kartu aktualizuoja nacionalinę tapatybę globaliame muzikos kontekste.

Baigdami apžvalgą pažymėsime, kad leidinio straipsniai gali būti diferencijuojami pagal jų pobūdį – mokslinį teorinį ir praktinį. Nors griežtų ribų tarp jų brėžti nereikėtų, vieni straipsniai yra labiau išsiskiriantys

moksliniu teoriniu požiūriu (Daiva Račiūnaitė-Vyčinienė, Yusuke Ishii, Marius Baranauskas, Paula Mladin, Gvantsa Ghvinjilia, Sanna Iitti), o kiti – praktiniu (Janas Bielas, Nana Amowee Dawsonas, Aistė Vaitkevičiūtė, Desislava Dobrova). Žurnalo mokslinis komitetas straipsnius atranka remdamasis šiais kriterijais: a) straipsniams taikomi aukščiausi kokybės standartai; b) autorių pasirinktos temos turi atitikti bendrą konkretaus tomo temą. Visi leidinio straipsniai yra recenzuojami (*peer-reviewed*).

Tikimės, kad 24-asis *Muzikos komponavimo principų* tomas sulauks skaitytojų dėmesio ir bus aktualus kiekvienam, besidominčiam etniškumo sklaidos šiuolaikiniuose kontekstuose problematika. Redakcinė kolegija tikisi skaitytojų dėmesio tiek čia, Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie leidinį.

Prof. dr. Rimantas Janeliauskas ir redakcinis kolektyvas

Foreword

This collection of scholarly articles is a periodical dedicated to raising and exploring fundamental issues in music composition. The 24th volume of *Principles of Music Composing* invites readers to explore the role of ethnicity in contemporary contexts. The aim of the publication is to reconsider the significance of ethnicity in the music of the 20th and the 21st century with a focus on highlighting the aesthetic and technical possibilities of its expression. A survey of the history of Western professional music reveals that ethnic aspects have often been reduced to a function of recognizability, while their realization has typically relied on broadly shared cultural and structural principles. However, shifting paradigms of thought encourage a reevaluation of the relationship between the ethnos and the modern creative individual and prompt a search for new functional and structural solutions. It is noteworthy that in contemporary contexts ethnicity may manifest itself through highly diverse and sometimes unexpected assemblages: from a unifying or segregating factor of identity to commercially oriented appropriations aimed at mass consumption; from established traditional modes of expressing ethnicity (modal, rhythmic, or timbral) to compositional strategies informed by the (psycho) acoustic explorations of the twentieth and twenty-first centuries. The spectrum of issues encompassed by the theme *Ethno- in Contempo* is explored in this volume through articles by authors representing diverse cultural and ethnic backgrounds, which are grouped into three thematic sections.

Subtheme I. Ethnic Consciousness in Contemporary Approaches: Theory and Practice. The first section examines the theoretical and practical aspects of the expression of ethnicity in contemporary contexts. Daiva Račiūnaitė-Vyčinienė investigates Lithuanian *sutartinės* as a marker of Lithuanian identity, tracing their development from the late nineteenth century to their presence in contemporary alternative musical projects. The author raises the question of whether all contemporary interpretations and modifications of *sutartinės* retain their core authenticity and identity. Meanwhile, Yusuke Ishii discusses the transformations of folk songs incorporated into the works of the Lithuanian émigré composer Jonas Švedas. His analysis reveals how, over time, elements of folk music become increasingly abstract and begin to exhibit characteristics associated with processes of cultural hybridization. Marius Baranauskas, in turn, explores the functioning of the gamelan orchestra and the possibilities for adapting its principles within contemporary musical contexts. The author introduces a distinctive analytical method that facilitates understanding of the gamelan's structural principles, enables comparison with other orchestral traditions, and supports their application in creative practice.

Subtheme II. (Re)interpretations of Ethno- in Contempo: Explorations, Influences, Syntheses. The second section addresses various forms of ethno-cultural dissemination, as well as their adaptation and transformation across different musical contexts. In her paper, Paula Mladin discusses the development of the Cluj compositional school and the principles that characterize the integration of Romanian folklore into professional music. She emphasizes that folklore, when combined with contemporary compositional techniques and the Western European musical tradition, remains an important source of creative originality in contemporary Romanian music. Jan Bielas examines the influence of Arab culture and music on the oeuvre of Karol Szymanowski, with particular attention to his songs and the stylistic features of his mature period. The article argues that principles derived from Arab music—such as monodic melodicism, ornamentation, and the aesthetic concept of *tarab*—became significant factors in the composer's musical renewal.

Gvantsa Ghvinjilia's study focuses on the symphonic output of Sulkhan Nasidze, which the author characterizes as a synthesis of archaic Kartvelian ritual traditions, elements of folk music, and European musical practices. Sanna Iitti offers a detailed discussion of the Clarinet Concerto by the Finnish composer Kimmo Hakola, in which stylized features of klezmer music are employed to construct an image of the imagined East. The author argues that the composer creatively imitates klezmer stylistic idioms while remaining largely within the Western tradition of musical exoticism. Meanwhile, Nana Amowee Dawson analyzes the song "Sika" by Okyeame Kwame and Kofi Kinaata as an intercultural project that combines Ghanaian musical traditions with styles of popular music. The author's analysis demonstrates how local musical idioms are integrated with contemporary global trends.

Subtheme III. From the Perspective of the Creator. The third section offers an opportunity to examine the issues and expressive potential of ethnicity from the perspective of the creators themselves. Aistė Vaitkevičiūtė explores the sound of the bell as an intercultural and interdisciplinary phenomenon that constitutes both the theoretical and creative focus of her study. The author analyzes its specificity through psychoacoustic, linguistic, and ethnomusicological perspectives, which converge in her own composition *I Ring This Bell*. Drawing on the perspective of both composer and performer, Desislava Dobрева examines the ways in which elements of Bulgarian folklore are adapted and transformed within ethno-pop music. The author argues that such creative strategies contribute to the preservation of cultural memory while simultaneously rearticulating national identity within a global musical context.

We would like to conclude this brief introduction with an observation that the papers in this issue can be differentiated into two main categories. Even though no clear boundaries can be set, we can discern the articles that stand out for their theoretical value (Daiva Račiūnaitė-Vyčinienė, Yusuke Ishii, Marius Baranauskas, Paula Mladin, Gvantsa Ghvinjilia, Sanna Iitti) and the ones that shine with their practical (artistic) insights (Jan Bielak, Nana Amowee Dawson, Aistė Vaitkevičiūtė, Desislava Dobрева). The selection of articles relies on these basic criteria: (a) only papers of the highest quality show up in the journal; (b) individual topics must correspond to the overall subject of the particular issue. All papers in the publication are peer-reviewed.

We hope that the 24th volume of *Principles of Music Composing* will attract the attention of readers worldwide interested in questions of ethnicity in contemporary music. All comments and criticism are welcome. The editors are grateful to all who contributed to the preparation and publication of this issue.

Prof. Dr Rimantas Janeliauskas and the editorial team
Translated by Aistė Vaitkevičiūtė